

Uitzettingbeleid karper (Cyprinus Carpio)

Op de lijst Vlaamse vissoorten van het IBW krijgt karper de status van geïmporteerde uitheemse (GUV) met bijzondere specificatie dat het uitheems karakter onzeker is (SO) en dat het een vissoort betreft met een grote ecologische impact (GIV). In wetenschappelijke kringen wordt karper meestal beschouwd als een schadelijke uitheemse bodemwoeler. Met als gevolg dat:

- karper ongewenst is in waters met hoofdfunctie ‘natuur’.
- visserijcommissies karper niet (her)bepoten in waardevolle biotopen.

Het effect van karper op onze binnenwateren werd nooit grondig onderzocht. Men refereert ofwel naar het buitenland waar karper uitgegroeide tot een pestsoort ofwel naar inlandse waters waar ondergedoken waterplanten werden verdrongen door een te hoge karperstand. Hoge karperconcentraties komen van nature zelden voor in onze waters omwille van de moeizame voortplanting van de karper. Ze zijn dus niet inherent aan de soort maar het gevolg van menselijke interacties (overdadige bepotingen, hengeldruk roofvis).

Argumentatie

Karper heeft zijn plaats in alle openbare waters van het Vlaamse gewest. Het uitheems karakter van karper is relatief en de vermeende schadelijkheid van karper wordt opgeheven door de gemakkelijke monitoring van de soort. Dat laatste gebeurt met medewerking van moderne karpervissers.

1) Uitheems zijn van karper

- Karper zwemt al een tiental eeuwen rond in ons gewest.
- Karper behoort tot de Europese fauna.
- Door toedoen van de mens is een natuurlandschap ontstaan dat geschikt is voor nieuwe soorten. Karper heeft in die natuur zijn plaats verworven. Ook zonder antropogene biotoopwijzigingen was de kans groot dat karper zijn expansie naar West-Europa had voortgezet. De soort was reeds aanwezig in de Donau, op korte afstand van het Rijnbekken.
- Karper heeft een aaneengesloten spreidingsgebied.

2) Maatschappelijke relevantie van karper

Karper is het object van een ware cultus bij een groot aantal hengelaars. Meer natuur in Vlaanderen is ook een maatschappelijke kwestie. Dit aspect wordt door sommigen soms over het hoofd gezien. Daarom staat duidelijk vermeld in het Decreet op Natuurbeheer dat het zoeken naar een maatschappelijk draagvlak een essentiële conditie is voor het natuurbeleid. Karper elimineren, alleen maar omwille van een wetenschappelijke etikettering, staat gelijk aan het contact verliezen met een grote groep jonge natuurbelevers.

De Conventie van Bern voorziet uitzonderingen voor exoten indien er duidelijke voordelen verbonden zijn voor de mens. Wie karper als een exoot beschouwt zal deze uitzonderingsclausule zeer toepasselijk vinden op de soort temeer dat de karpervisserij ook nog een aanzienlijke omzet genereert bij de hengelsportdetailhandel.

Karper wordt na vangst zorgvuldig teruggezet. De manier waarop karpervissers omgaan met hun vangsten heeft als voorbeeld gediend voor de “catch and release - cultuur” bij andere

hengeldisciplines. Nu nemen karpervissers opnieuw het voortouw bij de monitoring van vispopulaties.

3) Schadelijke bodemwoelers

Karperpopulaties zijn perfect inventariseerbaar en beheersbaar. Karper kan in onze contreien alleen schadelijk worden als hij ergens te talrijk wordt, wat bijna steeds het gevolg is van een menselijke fout (wanbepoting, overbevissing roofvis).

Uit een Nederlandse studie blijkt overigens dat het bodemwoelend effect van karper veel kleiner is dan van een gelijkaardige hoeveelheid brasem (*Abramis Brama*).

4) Nut karper in de plantenbeheersing

Een andere uitzonderingsclausule van de Bern Conventie stelt dat exoten kunnen worden uitgezet om beheerstechnische redenen. Karper is een doeltreffend en milieuverantwoord instrument in de plantenbeheersing en heeft als dusdanig zeker zijn plaats in natuurgebieden en – reservaten. In heldere voedselrijke waterbiotopen zorgt een juiste densiteit aan karper voor een goed evenwicht tussen open water en hogere ondergedoken waterplanten, wat een garantie is voor een hogere biodiversiteit. Moderne karpervissers zijn perfect in staat te zorgen voor een juiste karperstand en kunnen aldus een nuttige bijdrage leveren aan het natuurbeheer. Het erkend natuurreservaat Coupure Deweer te Avelgem is hiervan een sprekend voorbeeld (**zie bijlage**).

5) Codex visserijfonds

Het visserijfonds heeft alle redenen om promotie te maken voor het behoud van karperpopulaties in alle openbare waters. De Codex van het Visserijfonds bepaalt dat we het nodige moeten doen om het visbestand in stand te houden en te verbeteren. Een slechte recruitering van karper moet dus door herbepoting worden opgevangen. De bepotingssomvang zal laag zijn gezien het geringe aantal stuks per hectare en de hoge levensverwachting van karper.

KARPER EN KRUIDONTWIKKELING: COUPURE DEWEER

Situering

Coupure Deweer is een afgesloten Scheldearm van plusminus 700m lang, 25m breed. De 'diepe' zones (gebaggerd in '92) variëren tussen 3m en 2m, de 'ondiepe' zones (gebaggerd eind jaren '70) tussen 0,5m en 1,5m. De bodem is kleiachtig.

Afgezien van het laatste stuk heeft het water steile oevers, wat de schaarse ontwikkeling van oeverplanten verklaard. De oevers zijn evenwel begroeid met elzen en wilgen (in hakhoutbeheer). Vanaf '92 werd een grote akker gelegen langs 1/4^e van het water omgevormd tot een gemengd loofbos. Op natuurlijk en landschappelijk vlak was dit een meerwaarde, maar voor het water betekende dit meer bladafval en minder invloed van de wind op het water. De hele Bovenschelde (stuk tussen Gent en Wallonië) telt ongeveer 40 'coupures' (afgesloten meanders). De meeste meanders zijn staatseigendom en vallen dus onder de bevoegdheid van diverse administraties zoals AWZ (waterwegen) of AMINAL (milieu en natuur). Openbare meanders worden mede beheerd door Provinciale Visserijcommissies (openbare visserij). Coupure Deweer is een privé meander. De laatste eigenaars waren Marcel Deweer ('46 – '92), Paulette Fautré ('92 – '98) en tenslotte de natuurvereniging Wielewaal, het latere natuurpunt ('98 tot heden).

Qua visstandsbeheer kan men twee perioden onderscheiden. Eerst een 'visvijverperiode' (lukraak en amateuristisch) en vanaf '95 werd er gestreefd naar evenwichtige visbestanden. Eerst door specimenvisser, daarna door de natuurvereniging in kader van een erkend reservaat.

Relatie tussen plantengroei en karperpopulatie

Fase 1: visvijverfase (jaren '70 tot halverwege jaren '90)

- Pootvisbestand met groeivertraagde blankvoorn en brasem gedomineerd door een groot aantal karpers van gemiddeld 7 pond.
- Lelie- en plompenvelden. Marginale aanwezigheid 'kruid' (ondergedoken waterplanten) dat in de jaren '90 quasi volledig verdween tengevolge van de progressieve verhoging van de karperstand. Troebel water (zichtdiepte 30 cm) wegens fytoplankton en bodemwoeling.

Fase 2: gerichte afvissingen (1994 tot 1997)

- Actief biologisch beheer door hengelaars. Systematisch afhengelen van karpers (onder 10 en later onder 15 pond) en van zoveel mogelijk brasem.
- Drijfbladplanten en troebel water tot voor jaar '97.

Fase 3: natuurherstel (1997 tot 1998)

- Karperstand geschat op 300 - 350 kg voor 1,5 hectare.

- Lente 1997: spectaculaire verhoging zichtdiepte gepaard met massale ontwikkeling van onderwaterplanten (aarvederkruid, gekroesd fontijnkruid, hoornblad). Goede balans tussen open water, drijfbladzones en kruidzones.

Fase 4: 'Nekkerfase' (1998-2001)

- Zomer 1998: verkoop eigendom aan natuurvereniging Wielewaal vzw. In allerijl worden een aantal grote karpers afgevist en overgeplaatst naar de Nekker te Mechelen (gezamenlijk gewicht 114 kg).
- Helder water. De gaten tussen het kruid worden kleiner, waarschijnlijk door de plotse daling van de karperstand. Eerste waarneming van punkkroes en dwergkroes na tijdelijke insijpeling van Scheldewater. Periodische verschijning draadwier.

Fase 5: 'Karpersterftes' (2002)

- Lente 2002: sterfte door virus (124 kg). In augustus zomersterfte met extra verlies van karper (60 kg). Resterende populatie geschat op een tiental middelmatige vissen (50 kg).
- Zomer 2002. Het water groeit bijna helemaal dicht met kruid, massale ontwikkeling van draadwier in de onderste waterlagen. Nadrukkelijke aanwezigheid van dwergkroes en punkkroes.

Ideale karperdensiteit Coupure Deweer

Tussen 1994 en 1997 werd voortdurend karper weggevangen om komaf te maken met de 'karperput' situatie. In het voorjaar 1997 klaarde het water volledig uit. We kregen in 1997 en 1998 een goed evenwicht tussen open en begroeid water. We mogen dus veronderstellen dat het water op dat moment een 'ideale' karperstand had. Om te achterhalen hoeveel karper in die periode rondzwoom hebben we ons moeten baseren op de volgende cijfers.

- Afgevist tussen '94 en '97: een honderdtal karpers van gemiddeld 3,5kg (350 kg)
- Overgeplaatst naar Nekker (114 kg)
- Epidemie voorjaar '02 (124 kg)
- Zomersterfte nazomer '02 (60 kg)
- Overgebleven karpers eind '02 (50 kg)

We kunnen hieruit berekenen dat de Coupure in 1997 en 1998 een karperbiomassa had van ongeveer **350kg** voor 1,5ha.

Uit vangstgegevens blijkt dat de meeste Coupure karpers een grote gewichtstoename kregen tussen 1997 en 2002. Dat kwam door de ouderdom van de populatie. Een aantal vissen stamt immers af van een bepoting van medio jaren zestig. Andere vissen werden eind '80 - begin '90 uitgezet vanuit een kanaal, maar waren reeds lang volgroeid. Men dient dus niet teveel rekening te houden met deze parameter. Toch voorzien we een marge. Zo komen we uit bij 300 kg, dus ongeveer 200 kg per hectare.

Stelling

“Karper heeft een stabiliserend effect op de plantengroei in helder, voedselrijk water.”

Jaren terug deden we de volgende redenering:

1. Teveel karper betekend het verdwijnen van onderwaterplanten.
2. Te weinig karper leidt tot woekering van onderwaterplanten.
3. Een juiste hoeveelheid karper zorgt voor een goede proportie aan onderwaterplanten.

De ervaring met de Coupure Deweer lijkt dit te bevestigen.

In de Coupure Deweer schijnt de gunstigste karperdensiteit boven de 200 kg per ha te liggen. Dat is een stuk meer dan wat specialisten poneren voor dat soort waters. Bij hogere densiteiten kregen we te weinig kruid, bij lagere densiteiten te veel kruid. We kregen het volgende beeld:

500 kg/ha:	Troebel water - geen kruid (foto)
200 kg/ha:	Helder water - redelijke kruidontwikkeling
150 kg/ha:	Helder water - vermeerderde kruidontwikkeling (foto)
50 kg/ha:	Helder water - overdadige kruidontwikkeling

Dat karper een nuttige bijdrage kan leveren in heldere, plantenrijke waters werd bevestigd in het eindrapport van het visbestandsonderzoek voor het Natuurinrichtingsproject van de West-Vlaamse Scheldemeersen (met daarin o.a. Coupure Deweer).

“De karpers hebben een belangrijke functie om in de dichte vegetatie gangen open te houden, die door andere organismen worden gebruikt. Bij te sterke begroeiing kan de karperstand in beperkte mate verhoogd worden als alternatief voor kruidruiming.” (A. De Vocht, augustus 2002)

Frank Vercruysse